

**JOONAS
KONSTIG
VAARAN
VUODET**

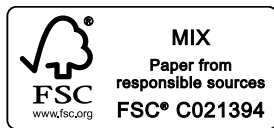
WSOY

JOONAS
KONSTIG
VAARAN
VUODET

ROMAANI

Werner Söderström Osakeyhtiö

Helsinki

© Joonas Konstig ja WSOY
Werner Söderström Osakeyhtiö
ISBN 978-951-0-44248-7
Painettu EU:ssa

Prologi

Kansalaiset.

Syyskuun yhdeksästoista, neljäkymmentäneljä, tulee säilymään kansakuntamme historiassa yhtenä sen raskaimmista koettelemuksien päivistä... Tänä päivänä on valtuuskuntamme Moskovassa allekirjoittanut välirauhansopimuksen Neuvostoliiton ja Ison-Britannian kanssa.

Radio rätisi. Ernst von Born puhui suomea kompastellen, hamuillen tukea konsonanteista, venyttäen sanojen loppuvokaaleja. Luetellessaan sopimuksen ehtoja virkaa tekevä pääministeri pysähteli lähes jokaisen sanan jälkeen.

Hyvät kansalaiset, hän jatkoi yskäisten. Erityisesti te, rintamamiehet, jotka raskaimman kuorman näinä vuosina olette kantaneet. Emme me ole ensimmäinen suomalainen sukupolvi, joka on kysynyt, turhaako on ollut kaikki se taistelu ja kärsimys, turhiako kaikki uhraukset. Ei Suomen taivas tänään ole ensimmäistä kertaa pilviin peittynyt. Vielä ankaramminkin on Herra menneitä sukupolvia koetellut. Ja kuitenkin on Suomen kansa elänyt, kestänyt ja sitkistynyt.

Isänmaa ei tällä hetkellä tarvitse vaivojensa vaikertajia. Se tarvitsee miehiä ja naisia, jotka vielä nytkin jaksavat uskoa isänmaan tulevaisuuteen ja ihmisyyden voittoon. Älkäämme siis antako tämän päivän raskaiden uutisten masentaa mieltämme, vaan muistakaamme runoilijan vakuutusta: 'Vaikka kokee, ei se hylkää, Herra.'

J. K. Paasikivi sulki radion kotonaan Töölön Espoonkadulla.

Vaikka kokee, ei se hylkää, jäivät loppusanat soimaan hänen mielessään. Hän käveli karahville ja kaatoi itselleen lasillisen konjakkia.

Hirmuinen tilanne, Paasikivi mietti. Hirmuinen! Karjala on menetetty. Maassa olevat saksalaiset sotavoimat on riisuttava aseista. Neuvostoliitolle on maksettava sotakorvauksina kolmesataa miljoonaa dollaria. Ja Porkkalan niemi on luovutettava heille, kymmenessä päivässä kesken sadonkorjuun.

Ilmankos pääministeri Hackzell oli saanut rauhanneuvotte-
luista aivohalvauksen.

Paasikivi naukkasi konjakkia. Hänen mielensä teki sikaria, mutta Alli oli valittanut, että haju tarttuu verhoihin ja koko heidän asuntonsa alakerta haisee sikarilta. Hän otti muistikirjansa puvuntakin taskusta ja kirjoitti ylös ensimmäiset reflektionsa.

Porkkala ei ainoastaan sotilaallinen tukikohta, vaan myös poliittinen. Ja sijaitsee vain neljänkymmenen kilometrin päästä Helsingistä.

Von Born oli puhunut viisaasti. Meidän osamme on olla ja elää mahtavan Venäjän naapurina. Se on otettava kaikessa lukuun. Nyt Suomeen saapuisi Neuvostoliiton johtama valvontakomisio. Sitä johtaisi kenraalievosti Andrei Ždanov, Leningradin piirityksen sankari, mies, jota huhuttiin Stalinin kruununprinssiksi.

Isänmaa ei nyt kaipaa vaivojensa vaikertajia. Kovia sanoja kovaan tilanteeseen. Kun ei vain maa repeäisi kahtia...

Paasikivi loni työpöytänsä lipastosta purkin pillereitä. Hän tiesi, ettei uni nyt tulisi ilman niitä. Hän siemäisi soodavedellä yhden pillerin, sitten toisen ja huuhteli kitkerän maun alas konjakilla.

Hän katseli muistikirjaansa, johon kirjoitti pikakirjoituksella ylös mietteensä. Hän kirjoitti ajatukset talteen, että muistaisi ne myöhemmin. Ajatukset katoavat, mieli vääristelee ne jälkeinpäin itselleen sopiviksi. Teksti pysyy.

Hän kirjoitti:

Kysymys on, voiko Suomen kansa tämän jälkeen kansana elää. Olemme voitettu maa, ja Ždanov täällä korkein käskijä.

1945

1

Vappuaaton aamuna Hugo Salo seisoi Helsingin Länsisatamassa puisten varastorakennusten välisellä kujalla. Hän katsoi kivetyksen peittävää vesilammikkoa. Kaksi työmiestä seisoi kanget kädessä lätäkön molemmin puolin tupakka leuka-
pielissä sauhuten. Heidän takanaan aukesi satamalaituri ja meri, ja matkustajalaiva *Selman* piiput sojottivat laiturissa rakennuksen takana. Raaka merituuli puski vastaan kapealla kujalla. Kevät oli myöhässä.

Hugo oli pukeutunut uuteen rooliinsa. Hänellä oli vähän käytetty harmaa rippipukunsa ja isän vanha siisti popliinitakki. Hän oli ajanut parran, leikkauttanut hiuksensa ja painanut siistin huopahatun päähänsä sopivasti kallelleen, mutta hänen vanhat kenkensä oli uudelleenpohjattu pahvilla. Nahkaan ei ollut varaa ennen ensimmäistä palkkapäivää.

Lätäkkö katseli häntä pilkallisesti. Työmiesten paksut saappaat yhtyivät ivaan. Hugo päätti kiertää lätäkön.

Hugo kääntyi ja kulki varastorakennusten takaista käytävää. Matkustajaliikenne oli yhä suljettu, mutta venäläisten kirjoissa oleva *Selma* oli päästetty läpi, ja sitä purkavia työmiehiä kulki häntä vastaan työntäen nokkakärkyissä laatikoita. Ilmassa leijui

suolan tuoksu, tervan ja kostean puun sankka katku, ja kuhmurainen katukivetys tuntui tahmealta kengän pahvipohjien läpi. Matalien varastojen puuseinä tuntui loppumattoman pitkältä, ja siellä täällä roikkui yhä eduskuntavaaleista jääneitä repaleisia mainoksia. *Fascismi murskaksi*, julisti SKDL, ja punainen nyrkki pirstoi komeasti hakaristin. Aukossa lautavaraston kohdalla seisoivat kaksi miestä lätsät vinossa jakamassa huikkia kirkaasta lasipullostasta. Flanellipaitainen mies huikkasi Hugon perään: »Hei, herra...»

»Minä en ole mikään herra», Hugo sanoi.

»Ihan pari kolikkoa vaan jos...»

Hugo laitto käden takin taskuun. Kolikkoja ei ollut, mutta hän veti Työmies-askin ulos ja tarjosi miehelle savukkeen.

Rakennuksen takaa aukesi uusi kuja merelle. Kujalla oli kolme miestä. Yksi oli Helsingin poliisin univormussa ja seisoivat selin häneen kädet puuskassa. Toinen oli Korpinen. Kolmas makasi mahallaan sataman mukulakivisellä kujalla. Hugo oli sattunut perille.

»Jaa sieltä se Salokin kerkes nuoremmakseen», Korpinen totesi rannekelloaan vilkaisten.

Hugo käveli nuoren poliisin luokse ja näytti valtiollisen poliisin etsivän korttiaan. »Etsivä Salo», Hugo sanoi.

Kaupungin poliisi ei ollut kiinnostunut hänen kortistaan.

»Miten tämä Valpolle kuuluu», poliisi sanoi.

»Valpolle kuuluu mikä Valpolle kuuluu», Hugo vastasi tyytyväisenä sanoihinsa. Korpinen polvistui ruumiin puoleen. Ruumiilla oli tummanharmaa talviulsteri ja päässä huopainen hattu, jonka lieri oli rutussa kiveä vasten. Toinen käsi oli vatsan alla, toinen retkotti sivulla, jalat olivat siististi vierakkain.

»Onko sille tehty mitään?» Hugo kysyi poliisilta. Tämä pudisti päätään.

»Sanottiin ettei tehdä. Tässä on saanut hätyyttellä poikia poies.»

Hieman etäämpänä rannan puolella heitä katseli kolme poikaa. He huomasivat Hugon katseen ja vetäytyivät laiskasti nurkan taakse.

Korpinen ähkäisi pyöräyttäessään ruumiin selälleen. Sen silmät ja suu olivat auki. Kävi luultavasti kuudetta kymmentä, siististi ajeltu, pyöreäkasvoinen, persoonattoman näköinen mies. Kalpeaksi käynyt.

»Ei tainnut kessu maistua», Korpinen totesi rahisevalla äänellä. Ruumiin hampaat olivat vaaleat ja tasaiset. »Hyvän näköinen pomppa. Olisi vaan saanut olla paksumpi.» Korpinen avasi ruumiin kaksirivisen villakangastakin alimmat napit. Harmaa puku oli ylävatsan kohdalta kuivuneessa veressä.

Hugo katsoi poliisia, joka ei voinut olla montaa vuotta häntä nuorempi. Poliisi vilkaisu ympärilleen ja lähti kävelemään merelle päin. Kuului kun hän nahkahansikkaitaan taputtaen usutti lähemmäs hiipineitä poikia taas pois.

Korpinen kopeloi ruumiin povitaskut läpi löytämättä mitään.

»Herran kengät», Hugo sanoi jotain todetakseen. Miehellä oli hyvin lankatut mustat pukukengät.

»Ei se synti ole.»

Hugo polvistui hänkin tutkimaan kuollutta. Hän löysi tämän takin sivutaskuista nenäliinan sekä kaksi avainta renkaassa ilman avaimenperää. Sormia alkoi nopeasti viluttaa merituulessa ilman hanskoja.

Korpinen suoristautui viittäkymmentä ikävuottaan vaivaloisemmin.

»Ammuttu niin läheltä että ruuti dunkkaa», hän sanoi. »Ei lompakkoa.»

»Ryöstetty», Hugo sanoi.

»Lompakon voi viedä vaikkei ryöstäkään», Korpinen sanoi tavalla, joka ärsytti Hugoa. Hugo ei halunnut kysyä Korpisen tulkintaa tapahtumista, muttei toisaalta uskaltanut lausua mitään itsekään. Hän huikkasi poliisiin luokseen:

»Me käymme laivassa. Koettakaa nyt joku pressu sille löytää.»

Hugo ja Korpinen kävelivät pieneen Tukholmasta tulleeseen matkustajalaivaan kapeaa kävelysiltaa pitkin. Laiva oli jo aikaa tyhjentyneet matkustajista, ja käytävällä liikkui vain siivoojaukko moppeineen. He kulkivat kapteenin hyttiin, Hugo kopautti oveen ja työnsi sen saman tien auki.

Kapteeni säpsähti pystyyn ja kosketti lakkinsa lippaa tervehdykseksi. Korpinen nosti hattuaan. Hugo esitteli taas itsensä ensin. Hän oli Korpista lyhyempi, ja kapeakasvoisena häntä usein luultiin kahtakymmentäkuutta ikävuottaan nuoremaksi. Hän piti hattunsa päässä lisätäkseen auktoriteettiaan.

»Minä en kuullut laukauksia», kapteeni aloitti. Hän oli pyöreäkasvoinen, vanha ja hermostunut. Ei se toisaalta ollut ihmekään. Hän oli venäläisten renkinä ja sen kerran kun sai pitkää aikaa kuljettaa matkustajia Suomeen, heti tuli tällainen selkkaus ja komentosilta täyteen Valpon miehiä.

Kapteeni oli ollut vielä täällä, kun perämies juoksi kertomaan, että tuolla huutavat ammutun. Viimeiset matkustajat olivat vielä poistumassa laivasta. Kyytinä oli vain venäläisen passin omaavia miehiä. Se oli ainoa viisumi, jolla nykyään tällaisille laivoille pääsi. Eräs matkustajista oli kuullut laukaukset nurkan takaa, sieltä missä ruumis nyt makasi. Hänen mukaansa oli ammuttu kahdesti. Kerättyään rohkeutta kurkistaa tapahtumapaikalle matkustaja oli nähnyt vain miehen makavan noilla sijoillaan.

»Missä hytissä uhri matkusti?» Korpinen kysyi.

Kapteeni kohautti harteitaan. »Kyselin miehistön läpi. Ei ole kellekään jäänyt mieleen. Oli kiltisti. Kaikista matkustajista on kyllä rekisteri tallella, saamme hänen nimensä tietysti. Te saatte.»

»Ryöstetäänkö täällä ihmisiä monesti?» Hugo kysyi.

»Se mikään ryöstö ollut», kapteeni totesi.

Hugo yllättyi miehen vastauksesta, joka tuli terävästi kuin asia olisi tälle kunniakysymys. Hän pelkäsi punastuvansa.

»Ryöstäjät ei ammu pyssyllä kun on puukot keksitty», kapteeni jatkoi.

»Niin», Hugo sanoi kuin olisi odottanutkin tätä.

»Eikä Valpo tutki meidän ryöstöjä.»

»Laiva on veli venäläisten kirjoissa», sanoi Korpinen.

»Tämä voi olla ongelmallinen juttu. Lehdistöä kiinnostaisi kovasti.»

»Tällainen tapaus ei kaikille kuulu», Hugo sanoi kapteenille.

»Voit sanoa kaikille, että jos on kysyttävää, kysykää valtiollisen poliisin etsivä Hugo Salolta.»

Kapteeni nyökkäsi.

He vilkaisivat paria matkustajahyttiä, mutta ne oli jo siivottu. Korpinen pyöritteli päätään tyytymättömästi. Palattuaan takaisin kuivalle maalle Hugo otti savukkeen rasiasta, työnsi puuholkkiiin ja sytytti. Korpinen istahti suurelle pollarille ja hengitti raskaasti. Tämän keuhkoissa oli jotain vikaa. Lokit kirkuivat, ja savuke antoi Hugon suulle muuta tekemistä kuin oman tietämättömyyden paljastamisen. Taivas oli kirkas.

Huomenna ei toivottavasti sataisi. Hän pääsisi vappumarsille.

»Se on lähtenyt eri suuntaan kuin busseille», Korpinen totesi.

»Lähimmät bussit keskustaan päin menevät tuolta. Olisko ollut auto odottamassa...»

He kulkivat takaisin kohti ruumista. Pojat leikittelivät yhä poliisin kanssa, kurkkivat tätä puuvajan nurkan takaa. Pisimmällä pojalla roikkui ilmakivääri hihnasta selässä.

»Sanokaahan nyt etsivä Salo, mistä ne tuholaiset löydetään?»

Hugo ei sanonut mitään. Hän aavisti Korpisen sananvalinnassa piikin. Korpinen kääntyi katsomaan häntä aavistuksen karsastavine silmineen.

»Eikös demokraattinen Suomi tarvitse laitoksen, johon se voi luottaa? Valppaan silmän ja tarkan korvan, joka turvaa demokraattisen Suomen rakentamisen? Ettei tuholainen pääse lyömään mätiä lautoja telineisiin?»

Hugo tajusi nyt. Korpinen lainasi suuria sanoja, joilla uutta Valpoa oltiin syksyllä perustamassa. Jotkut kutsuivat sitä nykyään punaiseksi Valpoksi. Jotkut Korpisen kaltaiset.

»Se on nähty mihin ne teidän valppaat silmät tarkkas», Hugo sanoi. »Köyhät runoilijat laitettiin säilöön kyllä, mutta lapualaiset sai mellastaa kaikessa rauhassa.»

Ruumiin ylle oli nyt saatu harmaa pressu. Poliisi seiso sen vieressä ja katsoi heihin näyttäen yhtäaikaan tyytyväiseltä itseensä ja kyllästyneenä pestiinsä.

»Ruumiinavaus selvittää, osuiko siihen kaks luotia», Hugo sanoi hiljaa, puoliksi itsekseen. »Nyt laitetaan kyselyt päälle. Meillä on hyvät verkostot satamassakin. Paljon valppaita silmiä.»

»Hyvä», Korpinen totesi tavalla, joka saattoi tarkoittaa mitä vain. Mutta ehkä Korpinen olikin sitä mieltä, Hugo mielti. Olihan hän sentään määrätietoisesti osannut sanella seuraavat askeleet.

Hän selvittäisi tämän kyllä. Näyttäisi mihin pystyy. Huoltaisi suhteet kuntoon neuvostoliittolaisiin. Sitähän varten heitä täällä tarvitaan. Venäläisen miehen surma voisi kiristää heidän maidensa välejä kummasti.

»Oottekste poliiseita?» kuului sivusta.

Pojista kookkain katsoi heitä rohkeasti, kookas lätsä pienessä päässä.

»Valtiollisesta poliisista. Onkos sulla lupa tohon mörssäriin?» Hugo kysäisi pojalta viitaten tämän ilmakivääriin.

»Me saadaan rahaa rotista», toinen poika vastasi. He olivat ehkä yhdeksänvuotiaita. Pojista pienin oli ehkä neljä, hän sanoi: »Poliisit laittaa vankilaan rofet.»

Hugo naurahti. Pojat tulivat vanhimman johdolla lähemmäs.

»Eikös pojat oo ennen ruumista nähnyt?» Hugo kysyi.

»Mä oon nähny kolme Roopertinkadulla», vanhin sanoi.

Hugo otti lätsän pojan päästä ja mylläsi tämän tukkaa.

»Katos nyt sitten. Ei ne oo herratkaan turvassa.»

Hän veti pressun sivuun ruumiin yltä.

Pojat katselivat ruumista ääneti. He katselivat kaikki, Hugo, Korpinen ja poliisikin, hajamielisinä, poliisi kuin olisi ehtinyt jo unohtaa miltä ruumis näyttää peitettyään sen ja petyttyään sen vaatimattomuuteen, Hugo ymmärtäen, että hän oli joutunut heti aluksi kovaan kokeeseen. Hän selvittäisi tämän kyllä...

»Saavat kylmäkellarissa sitten kattoa mitä se on syönyt», Korpinen totesi uneliaasti.

Toinen isommista pojista totesi sivusta: »Isi sano että valpolaiset on nykyään kommareita.»

»Niinkö se sano?» Hugo kysyi.

Poika katsoi häntä rohkeasti räpäyttämättä tummia silmiään.

»Mikäs sun isän nimi on?»

Poika ei sanonut mitään.

2

Aarne Salo makasi kahden täkin alla silmät auki. Hän ei ollut vielä hereillä. Hän ei nukkunutkaan. Jostain läheltä kuului askeleita, jotka eivät riittäneet vetämään häntä vielä valvemaailmaan.

Kun piti silmänsä auki, näki vain harmaan katon ja sen läpi kulkevan halkeaman. Nikotiininkeltaisen kuvun katto-lampussa. Se on hyvä näky. Kun sulkee silmänsä, näkee muuta. Silloin kuvat tulevat.

Lamppu katosi ja Aarne oli metsässä.

Hän makasi selällään varvikossa. Mustia kuusia, joka puolella hämärää. Vähän valoa. Sitten kuuluu tuhahdus.

Sähköinen tuhahdus, shaa.

Ja askeleet kun jokin kaksisataakiloinen ja äänetön lähestyy.

Shaa... Shaah.

Hän ymmärtää karhun olevan vain kolmen metrin päässä. Konepistoolia ei näy. Korvissa soi. Vain eläimen sähköiset tuhahdukset kuuluvat, koko ajan lähempää. Risu katkeaa kun suuri eläin tulee tuhelikon läpi. Nyt hän erottaa silmäkulmastaan sen tumman hahmon.

Aarne sulkee silmänsä. Karhu pärskähtää. Hänen kätensä ovat pitkinään vartalon sivuissa. Hyvin hitaasti hän sulkee sormensa nyrkein sisälle.

Karhu on mustana ja suurena ja pyöreänä nyt hänen vieressään. SHAAH, karhu hönkäisee kuumaa kosteaa ilmaa suoraan hänen korvaansa, ilmavirta humisee korvissa. Karhun kuuma märkä kuono koskettaa hänen ohimoaan. Aarne pysyy paikallaan. Hän on eloton.

Kuuluu askeleita. Nyt ne kopisevat.

Joku istuu Aarnen vieressä.

Villahame, polvet. Helen.

»Arne? Are you awake...»

Helen istui tuolilla hänen vieressään. Helenin kädessä oli posliininen kahvikuppi.

»Nukut taas silmät auki», Helen sanoi englanniksi. Siitä Aarne tietää olevansa hereillä. Kielestä. Hänen unissaan ei ollut kieltä, oli vain kuvia ja ääntä.

Aarne kohotti päänsä tyynystä. Helen oli siinä. Helen näytti huolestuneelta. Heleniä huolestuttaa, kun hän nukkuu silmät auki.

Ikkunasta kimmahteli sisään kevätauringon laiha valo. Se valaisi heidän huoneensa ja puisen sängyn, joka oli selvinnyt talvipakkasten yli polttamatta, ja sängyllä selällään makaavan Aarne Salon, joka oli selvinnyt vielä pahemmasta.

Aarne muisti yhä unen kuuman hengityksen korvassaan.

»Come here», hän sanoi.

Hän laittoi kätensä Helenin kiiltävään sukkaan verhotulle polvelle. Polvi peittyi hänen kämmenensä sisään.

»Really?» Helen kysyi.

Aarne istui keittiön pöydän ääreen puiselle penkille. Hän söi aamiaiseksi ohrapuuroa ja joi kitkerää vastiketta tottumuksesta. Kahvin määrää oli vähennetty tasaisesti, nyt se oli pelkkää viljaa ja sikurinjuurta. Helen nojaili seinään häntä vastapäätä, piti teekuppia molemmilla käsillään ja katseli ikkunasta sisäpihalle. Aamuisin Helen oli jo ehtinyt pukea pienen

vartalonsa harmaaseen jakkupukuun ja pukea tukkansa hiuspinneillä takaraivolle ennen kuin Aarne nousi. Hän oli tehnyt sitä viime ajat, sanoi ettei voi nukkua näin valoisalla.

Keittiössä oli pöytä, penkki, kaksi tuolia ja liesi. Pöydällä lepäsi englantti-suomi-sanakirja. Kanat sisäpihalla kaakattivat. Tänäpäin ei ollut Salojen vuoro hakea munia. Torstaina yksi kanoista oli varastettu. Eivät ottaneet kuin yhden, Helen totesi. Se oli Aarnesta hyvin todettu.

»Uusi viikko...» Helen sanoi. He puhuivat vain englantia keskenään, sattuneesta syystä.

Aarne nousi ja laski puurolautasensa tiskipöydälle.

»Say, ei sinua kiinnostaisi mennä siihen näyttelyyn tällä viikolla», Helen sanoi. Hän vilkaisi miestänsä, Aarne oli pitkä ja laiha, mutta leveäharteinen.

»Mikä näyttely?»

»At the Messuhalli...»

»Ai se.»

Perheenperustamisnäyttely. Sieltä sai kupin oikeaa kahvia, jos kuuntelisi luennon lastenhoidosta.

Äkkiä Helen hätkähti.

Ulkona kissa oli hypännyt heidän ikkunalaudalleen. Harmaajuovikas kissa katseli heitä lasin läpi.

»Tabby, sinä säikäytit minut...» Helen sanoi iloisesti.

Aarne avasi kylmäkaapin ikkunan vierestä ja otti sieltä pätäkän kuivaa kestromakkaraa. Hän leikkasi puukolla makkaraista pari siivua, avasi ikkunan ja laski siivut Tabbyn eteen. Kissa jäi ikkunalaudalle järsimään makkaraa. Sen silmät olivat eriväriset, toinen luultavasti sokea.

Kissa söi siivun ja hyppäsi toinen suussaansä alas ja katosi sisäpihalle.

»Sure why not», Aarne sanoi. Hän ei osannut kääntää *perheenperustamista* englanniksi. Helen oli ymmärtänyt silti.

Munkkisaarenkatu 16 oli jugend-arkkitehtuuria karuimmillaan. Kuin säälistä rakennuttajat olivat koristelleet sitä parilla kolmionmuotoisella erkkerillä ja pyöreillä ullakkoikkunoilla, ja ehkä fasadimäärärahoista oli ollut jäämässä rahtunen käteen, kun heidän kerroksensa ja kolmannen kerroksen ikkunoiden välille oli upotettu neliömäiset kohokuvioinnit ikään kuin talo olisi sillä koristeltu ja tekisi vaikutuksen Wärtsilän telakan työntekijöihin.

Aarne ja Helen Salo olivat muuttaneet sinne jouluksi, katselleet äkkiä läpi asunnon kaksikymmentäkaksi hämärää neliötä ja täyttäneet kaapit matkalaukkujensa sisällöillä. *It wasn't much, but it's home.* Meidän vaatimaton kotimme, Aarne oli sanonut vaimolleen. Se on telakan, Helen oli sanonut, hymyillen. Ja entinen kotimme taas, Aarne oli jättänyt sanomatta heidän Lontoon-kodistaan, oli sinun isäsi.

Mutta sinnitellessään läpi talven ja pitkän kylmän kevään neljäntoista asteen sisälämpötilassa Helen sanoi, ettei talo kuulu ylipäätään ihmisille vaan luonnolle. Jäätynyt meri tuntuu puskevan sisään asti. Olemme hädin tuskin *sisällä* kotonakaan. Ja Helen tilkitsi ikkunakarmeja lumpuilla ja keräsi kodin täyteen vanhoja täkkejä ja nukkui paksuissa villavaatteissa niin että saattoi mennä viikkoja ilman että Aarne näki häntä alasti.

Aarne oli muistellut, miltä tuntuu nukkua metsässä lumen päällä, eikä sanonut mitään.

Aarnesta taas tuntui, että talo kuului heidän sijastaan... Suomelle. Niin kuin kaikki. Asunto oli osa suurta valtiollista suunnitelmaa, sodan jatkeena yhä sotakorvaussuunnitelmaa, he olivat samaa suurta perhettä, joka nyt uurasti kadun toisella puolella rakentaen venäläisille risteilijöitä ja jolle ristillisesti jaettiin loputtomasti yhteisiä kuponkivihkoja, joiden sisältö kuitenkin loppui aina, joka sai kaksi lämminvesipäivää viikossa niin että koko Helsinki kylpi samaan aikaan.

Yksi suuri perhe, johon kuuluivat kaikki, sek in kellarissa riisuista harjoja solmiva sokea veteraani, jota Helen tapasi kutsua kahvinkorvikkeelle, ja huoneenvuokralautakunnan virkamies, joka kehtasi käydä katselemassa, mahtuisiko tänne kuitenkin vielä yksi ihminen lisää – maalainen, evakko, irtolainen, kuka tahansa, joka muuttaisi numeron 2 luvuksi 3, joka virastojen rikkiviisaissa laskelmissa täsmää paremmin heidän neliöalaansa.

No, virkamies ei tullut toiste.

Kevät tuli.

Kylmä ja köyhä kevät, jonka kalpealla auringolla oli vielä huhtikuun lopussa sulattelemissa viimeisissä lumikinoksissa, mutta kevät kuitenkin, toisin sanoen lupaus kesästä. Tuli laiha valo, joka pikkuhiljaa kuori pois hyytävän kerroksen Munkki-saarenkadun kiviseinistä ja valaisi kadun, jonka Aarne Salo nyt ylitti salkku kädessä, sininen solmio kaulassa.

Hän asteli sisään Wärtsilän henkilökunnan portista, joka oli jo hiljennyt ensimmäisten työmiesten jäljiltä, kiersi konttorirakennukselle ja nousi portaat toiseen kerrokseen.

Kauempaa tulevat olivat jo paikalla. Isossa salissa päät nyökäyttivät pitkälle miehelle, joka kulki perälle omaan huoneeseensa. Aarne laittoi hatun ja päällystakin naukaan, laski salkun pöydälle ja istui narisevaan puiseen konttorituoliinsa.

Pienestä ikkunasta näkyi nostureita ja *SS Capellan* perä. Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiö oli tilannut sen, mutta neiti olikin nyt kihlattu uudelle sulholle Leningradiin. Naimakaupan perässä kulkisi parikymmentä teräksistä lasta.

Aarne sytytti Klubin ja alkoi selata aamun nivaskaa. Nähtävästi venäläiset eivät olleet tyytyväisiä jäänmurtajan piirustuksiin, kuvat olivat palanneet takaisin täynnä punakynän suttua lentävällä kyrillisellä kaunokirjoituksella. Piirustusten mukaan oli kuitenkin rakennettu se alkuperäinen laiva, jonka kaltaisia

venäläiset vaativat nyt lisää korvaukseksi sodan aiheuttamasta kivusta ja särystä.

Seuraava paperi sisälsi vaatimukset merikalastustroolarista. Liitteenä oli suomalaisen tulkin yritykset suomentaa ne. Aarne kävi läpi suomennokset ja ymmärsi, ettei niitä ollut tehnyt tekninen kääntäjä. Tämä käytti erikoisia käsitteitä, puhui syvyydestä kun tarkoitti syväystä eikä tuntunut uskovan venäläisten todella tarkoittavan kalajauhotehdasta, joka troolarin varustuksiin kuului. Aarne venytti vähäistä venäjänkielen taitoaan yrittäessään konstruoida piirustuksista, kommenteista ja suomennoksista jonkinlaisen kokonaiskuvan siitä, mitä vaadittiin.

Hän iski paperin kirjoituskoneeseen, laati koko tilanteesta raportin, jossa painotti, että nämä ovat hänen tulkintojaan, ja asia tulisi varmistaa vielä yhteistyössä Valvontakomission ja laivanrakennusta ymmärtävän teknisen kääntäjän kanssa ennen kuin jatketaan eteenpäin, mutta troolareiden valmistamiseen Wärtsilällä ei tällä hetkellä ole mahdollisuutta, joten Soteva saisi viedä piirustukset muualle.

Hän luki raporttinsa vielä läpi, korjasi sanamuotonsa valkolakalla sävyisämmiksi, pyyhki lakan sormistaan nenäliinalla, allekirjoitti raportin ja kävi viemässä insinööripuolen sihteerille. Niillä menee kalajauhot suuhun, sihteerit totesi lukaistuaan paperin läpi ja vilkaisi Aarneen nähdäkseen onnistuiko viihdyttämään tätä.

Aarne kuunteli hetken kertomusta miehen sunnuntaista, jolloin hänet oli soitettu töihin suoraan kirkon penkiltä kirjoittamaan uusiksi sitä ja tätä tai tulee huutia heti satikudin perään. Ikävä juttu, Aarne totesi ja palasi huoneeseensa.

Hän yllättyi nähdessään siellä tuntemattoman ihmisen.

Huoneen vierastuolissa istui vanhempi herrasmies hiilenharmaassa neularaitapuvussa. Miehen paksut kulmat, hieman ulospäintyöntyvä leuka ja tuuheat, harmaantuneet viikset he-

rättivät Aarnessa vaikutelman ulkomaalaisesta. Ei venäläinen kuitenkaan. Mies nousi seisomaan ja katsoi ystävällisesti ja terävästi silmiin.

»Do I have the privilege to be speaking with Mr. Salo?»

Englannissa asuessaan Aarne oli tottunut siihen, että ihmisen aseman tietää, kun tämä avaa suunsa. Telakalla duunarit puhuivat eri kieltä kuin työnjohtajat ja sikariporras kolmatta. Siellä Aarne ei olisi omalla englannillaan koskaan voinut korkeammalle kohotakaan – englannillaan, jota herra Francis Selkirk lähes ensitöikseen esittäytymisten jälkeen kehui: miten miellyttävää, että kieleemme hallintanne on korkealla tasolla. Selkirk itse puhui ylimmän tason englantia, moitteetonta ja sievistelevän kuuloista.

Aarne sulki oven käytävälle. He laittoivat kumpikin tupakaksi ja istuivat jo toisia henkäksiä puhaltelemassa, kun Selkirk vasta raotti läsnäolonsa syytä.

»Minun on pitänytkin tulla tekemään tuttavuutta teidän kanssanne, herra Salo. Teidän ja vaimonne, joka käsittääkseni on meikäläisiä. Tuleehan meidän pitää yhtä näinä vaikeina aikoina.»

Aivan, Aarne mietti. Tietysti hän tietää vaimoni. Mies näyttää jonkin sortin diplomaatilta. Tai edustajiksi niitä nykyään kutsuttiin.

»Oliko niin, että muutitte Englantiin töihin jo kolmekymmentäluvulla? Ennen, tietysti, kun maidemme viralliset suhteet aivan tarpeettomasti joutuivat katkeamaan.»

»Yes», Aarne sanoi. Hän antoi miehen jatkaa.

»Te puhutte englantia siinä missä niin moni maanmiehenne saksaa. Tai venäjää.»

»Yes.» Hän antaisi miehelle hyvin kohteliaasti mahdollisuuden jatkaa ja kertoa, mitä tämä täällä teki.

Selkirk puhalteli savua ja katseli ikkunasta ulos.

JOSKUS RAUHA ON SOTAA VAARALLISEMPI

Helsinki, kevät 1945. Sodan runtelemas-
sa maassa ylintä valtaa pitää Neuvosto-
liiton valvontakomissio. Ilma on sa-
keana vallankaappauksen uhkaa, pelkoa, kiihkoa
ja katkeruutta. Maa on jakautunut kahtia. Vaaran
vuodet ovat alkaneet.

Joonas Kostigin *Vaaran vuodet* on tyylikäs, tosi-
tapahelmiin pohjautuva jännitysromaani sodan
raunioista nousevasta Helsingistä ja murhasta,
joka pakottaa kohtaamaan menneisyydet kaunat.

9 789510 442487

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-44248-7